



WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

# Ш О Д У Н И А В К А



№ 5.

У Суботу 29. Јануара

1844.

## Н А Б А Л У.

Јоште као дѣте  
 Тѣшила ме мати,  
 Да Богъ човеку ље  
 По Анѣла дати;  
 И тај Анѣо Божій  
 У срећи, у бѣди  
 Невидимо свагда  
 Нѣга да спроводи.  
 О мой Боже мильї!  
 Ал' смо слаби люди!  
 Мене само тѣши,  
 Што ми око види.  
 Ахъ! што видо красне,  
 Прекрасне анѣлке!  
 Одъ ти едногъ дай ми,  
 Охъ премильї Боже!

У Београду 26 Јануара.

М. Слободинь.

## С Л О В О

### НА СЕ. САВУ.

(Продужев'е.)

Исторія є волшебный ключъ одъ Кивота како старога и новога завета, тако старога и новога века вообште; по чему она рѣшава такође и овај выпреный задатакъ, сирѣчь: одъ куда се поврза данашњи видъ нравственогъ и политическогъ света? одъ когъ данашнѣгъ вида и само наше поособно изображеніе, и сва

наша занимањя поглавито зависе, и крој свой задобываю? Кое за изяснити, она намъ изъ предвѣны времена па до данашнѣга века две главне основе тако повлачи, да све науке и художества на њи редомъ низаюћи, најпосле састављне имъ уедно краеве нама у руке предае; и то едну основу изъ Палестине одъ Мойсеовогъ законодавства изпреда, па преко начала и заведенія Христове цркве, крозъ разцепъ восточне и западне, и преко раздвоја Евангелическе одъ Р. Католическе цркве повлачи; другу пакъ основу заповрза у Египту, па преко старе Грчке и Рима по целой є Европи после снуе и развїя, којма као главнимъ основама, хиляду други нравственогъ и грађанскогъ живота жица припреда, и подтквива. И тако су заръ сва памети достойна прошлы векова приключенїя, и сва пређашњи времена спомена достойна лица, достойну часть свою къ томе принела, да се овај видъ и данашнѣ светскогъ живота станѣ, за родъ човеческїй срећно получити и задобити могло. Ко дакле у такова одношенїя себе поставља, и ко то на угледъ узима: да су столѣтїя и столѣтна у томе вршила се дѣла, да онѣ тај човекъ, кои є, у данашнѣмъ магновенїю постане, да то савршенство, те угоде, и то живота удовольство ужива, коя сва ево му се данасъ подаю и существуую; ко велимъ у такова одношенїя себе и данашнѣ станѣ са пре збывшимъ са се светомъ променама поставити жели? тај никако себи одолети неможе, да Исторїю, изъ кое се све то докучуе, срцемъ и душомъ необлюби, ако самога себе равнодушно презирати нежели.

Па опетъ, многопочитаемн свакогъ реда слушательи! ко смотренїемъ окомъ како Поезіе, тако и исторїе листове разгледн, ямачно признае са мномъ, да обе поменуते науке само оне предмете у кругъ свой купе и примаю, кое



имъ наособне поединствености изкуственногъ света на даръ приносе и у крыло пружаю; и обе текъ оно удовольствие човеку подаю, кое онъ изъ посмотренія вселене, изъ наслаиваня съ природомъ и изъ саобраштая съ родомъ человеческимъ, посредствомъ спольны чувства, у срце свое прии и посисава. Па ма да помоћу Познiе и Исторiе човекъ више види, болъ чуе, већма и нѣжнiе, него иначе, чувствуе и осећа: опеть онъ, као умно существо, такође и са чистымъ умотворнымъ производима, као: саобразованъмъ общты понятiя, са усаюжаванъмъ нъювымъ између себе, и са прилагацъмъ или употребляванъмъ таковы на особне изкуствене поединствености занимаюћи се, у дѣлу таковомъ т. е. створу умны производа — као што е умность по себи найпревосходнiе у човеку свойство, тако у поменутомъ му дѣлу — новъ и найблагороднiи изворъ преумилны и човекодостойны удовольствия при себи свѣдомость му отвора и открыва. А кадъ већ, по сада поменутихъ речма, у чистоумномъ размышляваню, у пронаоду врховны основоположенiя, у сравнъиваню и сослаганю идеа, найпосле у опытима и покушаваню: еда ли се таковы идеалнъ умослогъ у природи и остваренъ и осуществованъ налази? или се текъ одъ насъ обестествовати дае, кадъ велимъ у таковимъ и при таковимъ умозаниманiяма онаи, за кога су, срцемъ и дуцомъ таковыма себе отдавши и посветивши, чашомъ умилнiя душечувственикъ свой напоява? то онда признателнымъ срцемъ безпристрасно исповедити морамъ, да ту часть душевногъ или умногъ живота понайвише украшава и удоволява Математика и Философiя.

Нарочито пакъ у кругу умородны наука прва е заръ Математика, еръ ни една, реко бы, наука у тако высокомъ степеню, и тако безпрестанце-траюће поменуто душевно удовольствие у духу человеческомъ неподржава, као што то Математика кодъ верны свои жреца и посвећеника твори; нигди толика поворка мыслiй и идеа уверяжити се неда, нигди скопчаванъ и усоюжаванъ нъюво нiе тако художественю; па апеть умозаклученiе нигди тако известно нiе, као у Математики. Ту е текъ умъ человеческiй неизрциму и премоћну силу свою показати кадаръ, нити ту предѣла себи положити зна, ербо е ту самъ створителанъ; по чему Математици више, него други кнъижници одъ овосветски предмета устранѣни, и манъ одъ нъи зависими, такође при испытываню, счленяваню, и разчленяваню дѣла свои и непокрећу се на

такове мысли, кое бы нечисте желѣ у нѣма порађале, или страстолюбiю, и тѣлоуследи угађале и послуживале: већ напояваюћи се чистымъ ума наслаивенiемъ, много задовольнiи проводъ живота имаю, и животъ свой за срећнии почитую.

Па опеть то преумилно удовольствие, кое човеку математично умованъ у пуной мери подае, уживаю текъ они малочислени, кои су на игралишту свои прешественика коло стары пронаода нъювы срећно већ обиграли, па на полю новы изобретенiя нашавши се, нове стазе себи крче, и одъ више столѣтiя припремляно сокровиште математическо новосмышлѣнимъ прилозима и придатцима усугубляваю и приумножаваю; еръ што годъ е путнику дужiй и затруднителнiи путь до новообѣтоване му землѣ бы, тимъ стогубовећа радость срце му преузима, кадъ се већ едаредъ на таковой угледа, на коiой тада, почемъ е сладко духомъ одануо, на ново се умомъ поселява, гди ново полѣ умномъ дѣлу свомъ нашавши, такође и новодрагоцѣннъ плодъ умомъ собирати себи обећава. Кое дѣло, као што е по себи и у себи превыспрено: тако е и съ преусусугублѣнымъ умилнiя чувствомъ свойски сдружено и текъ малоизбранныма за реду награду удржано.

(Конацъ слѣдуе.)

## КАРАБОРЪЕВИ КРИМИНАЛНИ ЗАКОНИ.

(Конацъ.)

32. §. Старешинама свакогъ чина, служительима народа, опредѣлитѣ се плата и рана по мѣри, а да кулука одъ народа ни у какво дѣло свое нема, нити се народу допушта кулуквати коме; само народне службе што се каса, што е за цѣлу общтину, то дужно да буде, како косити сено, беглукъ за конѣ войничке, бећареке, то естъ общту войску, одъ когъ беглука опредѣлитѣ се и старешинама за трошакъ како рана, тако и сено, а старешина, кои хоће какавъ радъ водити кућннъ, а онъ нека плати, нека му се радн.

33. §. Кон се усуди оставити одъ войне село или више, за кулука себи, тай ће подлежати народномъ суду, и платитѣ у кассу одсужену цену, и изключитѣ се власти неко време за каштигу.



34. §. Кои бы човекъ рѣву человеку, айду-  
ку дао леба, а неказао однутъ селу, да се та-  
ковий гони, онай да прими каштигу айдука.

35. §. Ко бы отишо у айдуке, и ценю и  
харо браћу свою, томе никакове милости ни  
предае никадъ, но единако да се тера, и кадъ се  
узати, живъ да се преда суду, и судъ да по-  
врати похарано, да му изпребѣя и ноге и руке,  
и потомъ на коло да се разашне.

36. §. Кои бы се старешина, судаць, или  
кои му драго было чиновникъ, усудио, да айдуке  
шлѣ, и народъ да хараю, и нѣму се даю, да ѿ  
онъ сахранява, томе, ако се чисто осведочи,  
каштига по пропису 35, преписуе му се, да е  
онъ харо, а не они айдуци.

37. §. Старешина, или кои му драго су-  
даць, ако се пронађе, дав са лоповима, кои ко-  
нѣ и волове краду; ако се усуди, са онаковимъ  
делити, а коме е украдено неплаћати, но лопо-  
ве бранити, а сиротиню угнѣтавати, тай сдеу-  
ћуе се, како истыйлоповъ, подъ каштигу, и вла-  
сти да се лишн.

38. §. Народу у власти нѣ избирати вой-  
ничке старешине, кои ће войскомъ управляти,  
и на бой водити. Ово остае на промотрению во-  
енне власти и старешина, да они изберу, кои е  
вещъ и изкусанъ войску водити, и нѣомъ у-  
правляти. Народу се допушта избирати судца  
за маѿистратъ, сеоскога кмета, срезкогъ, то  
есть кунцанинскогъ кнеза, а избацити ни едно-  
га да неможе безъ суда и велике власти, докле  
му се небы нашле и осведочиле погрѣшке, и  
погрѣшке га могу извадити изъ званѣя, а ли-  
шити воля ничѣя, или хатерь, или пизма.

## КРИТИЧЕСКІЙ ПРЕГЛЕДЪ СТИХОТВОР- НЫ ПРОИЗВОДА Г. ВУКАШИНА РАДИШИЊА.

(Продуженіе.)

Предметъ е сатире, удалѣнъ одъ природе, по-  
кварена садашньость, дѣйствительный характеръ  
заблуженогъ човечества у сравнѣню проти-  
воположеногъ идеалногъ савршенства;  
цѣль пакъ, побудити у нама негодованъ и од-  
враћай одъ дѣйствительности изъ пртивопо-  
ложеногъ идеала. Сатирикерь, одушевлянъ

идеаломъ нравственногъ савршенства, слободанъ  
одъ сваки страстѣй и заблуженя, спокойнымъ ду-  
хомъ сматра нравствене погрѣшке, и съ выси-  
не независимости, самосталности и савршенства  
свогъ, изсмеява или казни людске лудости и  
заблуженя, но никадъ се съ высине свое тако  
яко доле неспушта, да бы се съ осталима срав-  
ню и помешао. Казнь нѣгова никадъ нѣ дивля  
ни сурова, но увекъ свое выше произхожденъ  
показуе, као што му изсмеяванъ увекъ печать  
озбыльности и узвышеногъ духа на себя носи.  
Сатирикерь дакле, као свакий правый стихо-  
творяць, нѣ породъ дѣйствительности, но лѣп-  
шега свѣта, огледало, кое намъ ругобу нашу изъ  
сравнѣня показане савршеніе лѣпоте увиѣати  
дае. \*) Но ово бы много было и помыслити, то  
ли одъ Г. Радишиѣа захтевати, кои е изъ оби-  
чая и слепогъ подражаваня юшть гори одъ нѣ-  
га стихотвораца стихотворцемъ постао. Кои е  
самъ на ниской, а выше пута и на нижой одъ  
насъ точки, може ли насъ тай съ идеалима упо-  
знати? Онай, кои незна, шта гнусне оне поро-  
ке, изешность и пѣяность гнуснима чини,  
може ли насъ одъ ти порока одвратити? Нѣму  
е изелица и пѣяница само збогъ тога гнусанъ и  
презреня достоянъ, што преко мѣре новце тро-  
ши, и што се безъ неволѣ задужуе, а не збогъ  
тога, што е и кодъ одногъ и кодъ другогъ сло-  
бодна воля у гадный ярамъ упрегнута, што е  
умъ, найвышій неба даръ, закопанъ, и што е  
еданъ као и другій ниже скота пониженъ. Онъ  
насъ нежели одъ порока овы одвратити, што  
су они сами по себи зла и гробъ наше  
и нравствене цѣне, но што намъ примлѣно  
ело и пиће неможе до века у стомаку остати,  
вѣћ данасъ есть, а сутра нѣ. По овоме не-  
бы требало ни ести ни пити, но одъ воздуха  
живити.

„Новаць стра' ме

Изъ кесе шѣерда'ћу кудгодъ; дай да  
Я нѣга одма крозь гушу верный ми  
У ковчегъ спустимъ. — Чуданъ си човече!  
Незнашь ли тога смешну справу? —  
Сутра ти не'ма у нѣму оногъ,  
Што с' данасъ тако верно му предао.“ —

\*) Die Satyre ist überhaupt der Widerspruch des ab-  
soluten Bewußtseyns gegen die gemeine  
Wirklichkeit oder der durch das absolute Bewußt-  
seyn vermittelte Gegensatz der Idee gegen die  
Erfcheinung. Durch.



Какве просте, какве неке мысли и изражава-  
ня! Небы ли боль было, да е само слѣдуюће  
наведено:

„Лежи у постельи болной скупа  
Са теломъ душа, име му, личность, честь!  
Да, онда свак' е наликъ на човека  
Разумногъ само съ поля; другче?  
Животно грѣе одъ свою други.“

па некъ бы ода много краћа съ тымъ постала,  
него што су поменуте мысли уpletене, одъ кои  
коле углађеномъ човеку мора образъ поруменити?  
Никакво дѣло непрепоручуе величина и про-  
странство нѣгово, но садржай и смисао, ма овај  
у десетъ само рѣчи израженъ быо. Но Г. Ра-  
дишићъ по обичной слабости својой овакве по-  
грѣшке и непримѣчава. Гди кеса мѣсто разума  
заузима, ту се наравно ничему больмъ надати  
неможемо!

„Жедницы стан'те! ко ће данасъ  
Напити неситость вамъ продрту?  
Отвор'те очи! кеса васъ светуе:  
Проклета црева! зашто ме едите?  
Видите кол'ко я вамъ могу  
Давати“ и т. д.

Ко на овый начинъ пороке и свѣтске сла-  
бости изсмеева, онај бы боль учинио, да свое  
пороке и највеће слабости излечи, да не упо-  
доблява умъ у глави пречистой птичи-  
цы, коя, кадъ ю стомахъ смраднымъ  
воняма гађа, плаши се, бежи далъ, и  
да бурега, црева, гркляне и гуще за  
предмете лире свое не узима. Право Шаллеръ  
на едномъ мѣсту говори: „Тежко читательима  
нашимъ, кадъ се награда у награди огледа, кадъ  
бичъ сатире у онога руке допадне, кога е при-  
рода опредѣлила, да много озбыльни бичъ но-  
си; кадъ люди, кои, лишени свега, што се пое-  
тическимъ духомъ назива, само маймунскій даръ  
простогъ подражаваня имаю, таковый на штету  
нашегъ вкуса грозно и страшно упражняваю.“  
Ружно е, кадъ человекъ, на слабость сила свои  
необзирући се, онакавъ тереть себи на плећа  
натовари, подъ коимъ се стропштати мора.  
Паметно Орацій у вештини поетической совѣ-  
туе писателъ:

Sumite materiam vestris qui scribitis aequam  
Viribus; et versate diu, quid ferre recusent,  
Quid valeant humeri.

Свакій, кои се овога не придржава, налази се  
у опасности, подобно Г. Радишићу предъ свѣ-  
томъ осрамотити се.

Друга е, у смотреню ограниченогъ знания, о-  
вой подобна ода „прелазакъ нѣговъ преко  
црногъ мора.“ У оди овой описуе се приро-  
да у своемъ величеству, выспреио снаги и лѣ-  
поти својой: бурно узколебано и утишано море,  
залазакъ сунца и ноћъ — све выспреди предме-  
ти, најсходни и најдостойни, да се на нѣма  
выспрена душа стихотворца огледа и очараван-  
юћу вештину свою обелодани. Пре него се къ  
опису предмета овы Г. Радишића повратимъ,  
за умѣтно налазимъ естетическій описъ выспре-  
ны природны предмета предпоставити, и то изъ  
Дурша, кои е, по момъ мнѣнью, најболь исте  
предмете разяснио: „Выспрено у природи  
зове се поява или дѣйство элементар-  
ны сила природе. Тако е и. пр. бурно и у-  
тишано море выспрено, што се у првомъ слу-  
чаю элементарный животъ у великомъ мицаню,  
а у другомъ случаю у почиваню показуе. Но  
почиванъ живота не смръть. Непрегледима по-  
вршность мора неможе се збогъ тога выспре-  
номъ назвати, што се нашемъ оку неизмѣримый  
просторъ представля, већ што е просторъ о-  
вај съ элементарнымъ животомъ изпунитъ. Мы  
се устручавамо, непрегледиму несковиту пусти-  
ню выспреномъ назвати, и то праведно, што е  
у нѣой свакій животъ изумро. Тако намъ се  
брегови, као нагомилана масса, не могу по се-  
би выспиренима показати, но само што су про-  
изводъ изванредне силе и што ову силу умир-  
ну у себи садржаваю. Природне су силе у дѣй-  
ство приведена воля Божія. Безъ отношеня о-  
вы поява на вышій духъ, кои у нѣма влада и  
изявлюе се, престаю имати естетическо значе-  
нѣ. У непогоди появлюе се силна природе сна-  
га, коя се съ изпразниѣмъ миру и покою по-  
враћа, борбомъ се у хармонію претвара; збогъ  
тога дакле, што е природе снага и нѣно дѣй-  
ство Божія воля, показуе намъ се у непогоди  
приближанъ и дѣйство Бога. По овоме дакле  
выспрено у природи зову се све оне вели-  
чествене и торжествене появе элементарногъ  
живота, коя намъ быће и владу Бога у приро-  
ди яснѣ представляю, него органической животъ  
и дѣйство, кое земля наша у себи заключава.“  
Изъ овога слѣдуе, да поетическо описиванъ вы-  
спрены предмета само двоструко быти може: и-  
ли се силна природе снага у страшној борби и  
бесниту, или у миру и изравнѣно элементарны  
и органически сила представля; у оба пакъ слу-  
чая быва отношенъ на владаюћій у истимъ по-  
явама вышій духъ. Остало описиванъ зависи  
одъ обстоятелства, одъ различногъ дѣйства пред-  
мета на срце и душу стихотворца и одъ раз-  
личне силе и ватре поетическогъ духа.

(Продуженіе слѣдуе.)

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственој Книгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА